

Hvordan stopper vi overforbruget af tøj?

Morten Steiniche

Foto: Getty Images

5. september 2022

Ny undersøgelse viser, at vi er knap så gode til at handle på klima- og miljøidealene, når det handler om vores forbrug af tøj. Politikerne skal på banen, mener bl.a. en forsker og Forbrugerrådet Tænk.

Produktionen og forbruget af tøj er steget i de seneste årtier, og det er skidt for både klimaet og miljøet. Samtidig er de fleste af os ikke så klima- og miljøbevidste, når det netop handler om tøj. Det viser en ny undersøgelse.

Ifølge Det Europæiske Miljøagentur er den globale produktion af tekstilfibre tredoblet siden 1975. Lidt over halvdelen af klimabelastningen for tekstil ligger i produktionsfasen. Desuden kan tøjproduktionen være hård kost for miljøet. Det kan fx kræve tre kilo kemikalier at producere et enkelt kilo bomuldstøj.

→ **Mindre klimabelastende tøj: Kend disse mærkninger**

Undersøgelser tydeliggør problemet

Ifølge EU er modeindustrien ansvarlig for 10 procent af den samlede udledning af drivhusgasser. Det svarer nogenlunde til alle bilers kørsel i hele verden. Men meget af det tøj, der bliver produceret, ender med slet ikke at blive brugt. Det bliver bare smidt ud.

En rapport udarbejdet for Forbrugerrådet Tænk i 2020 estimerede, at der alene i Danmark årligt smides cirka 677 tons nyt tøj ud svarende til tre millioner T-shirts. Butikscentrene smider omkring halvdelen (389 tons) ud, og næstmest smides ud af supermarkederne (239 tons). Econet, der foretog analysen, estimerede, at hvis de 677 tons overskudstøj slet ikke var produceret, ville det spare klimaet for en samlet CO2-udledning på 6.926 tons.

Også meget af det brugte tøj bliver smidt ud eller brændt af. Ifølge 2020-tal fra Miljøstyrelsen ryger mere end 41.000 tons brugt tøj og andre tekstiler på forbrændingen – bare i Danmark. En analyse af flere kommuners affald har i den forbindelse vist, at cirka halvdelen af de bortskaffede tekstiler kunne have været genbrugt eller genanvendt til noget andet.

Kræver national handlingsplan

For at komme det store tøjspild til livs skal politikerne på banen. Det mener Anja Philip, formand for Forbrugerrådet Tænk.

“Nu skal der også tages politisk ansvar, og derfor skal vi have en national handlingsplan, så vi får et overblik og ved, hvor der mest hensigtsmæssigt bør sættes ind,” siger hun og uddyber:

“Vi kan sammenligne det her med den historiske udvikling af vores forbrugsvaner på madområdet. Før i tiden havde vi mange gode vaner i forhold til vores fødevarer. Vi brugte den mad, vi havde, og som var i sæson, vi udnyttede alle dele, undgik at smide rester ud osv. Så begyndte vi at have alt tilgængeligt hele tiden, smide mad og rester ud i stort omfang, og vores viden om fx holdbarhed gik tabt,” siger Anja Philip.

Vi har været vidne til en sektor, der har udviklet sig meget uheldigt med en afsindig overproduktion og et enormt ressourceforbrug.

ELSE SKJOLD

Lektor ph.d. i design og bæredygtighed på Det Kongelige Akademi – Arkitektur, Design og Konservering

Else Skjold, lektor ph.d. i design og bæredygtighed på Det Kongelige Akademi – Arkitektur, Design og Konservering, er enig i, at det vigtigste lige nu er at få en strammere lovgivning og regulering af tekstilbranchen. Og det har der faktisk også været tidligere, fortæller hun.

“Der har været en meget hård regulering af tekstilbranchen, men det ændrede sig i starten af nullerne. Det var på det tidspunkt, at fast-fashion-forretningsmodellen (med flere årlige modekollektioner, red.) tog fart, at outsourcingen af tøjproduktionen til udlandet tog ekstra fart, og tekstilbranchen også kunne begynde at omgå miljøkravene,” siger Else Skjold og fortsætter:

“Vi har været vidne til en sektor, der har udviklet sig meget uheldigt med en afsindig overproduktion og et enormt ressourceforbrug. Det er samtidig en sektor, der har gået under radaren i meget lang tid, men nu er det endelig ved at gå op for politikerne i Danmark og EU, at det er et område, der skal kigges på,” siger hun.

For meget tøj er i for dårlig kvalitet

Og noget sker der da også. EU lancerede tidligere i år en tekstilstrategi, som blandt andet har fokus på genanvendelse af materialer. Anja Philip fra Forbrugerrådet Tænk mener, at der er mange gode takter i tekstilstrategien.

“Men der har været for lidt fokus på at nedbringe mængderne og gøre tøjet mere attraktivt at bruge i længere tid. Desuden finder vi det vigtigt, at når reglerne kommer, så bliver de bindende i stedet for frivillige,” siger hun.

For netop tøjproducenterne har også et stort ansvar for det massive tøjspild, mener Anja Philip.

“Tøjproducenterne og modebranchen skal sætte ind og producere tøj i bedre kvalitet og i et design, som kan holde længere. Derudover skal producenterne producere tøjet så skånsomt for miljøet som muligt og på en måde, så det kan genbruges og genanvendes,” siger hun.

For dårligt produceret tøj er nemlig også med til at øge tøjspildet, påpeger Else Skjold.

“Kun 3 til 10 procent af det, vi giver væk til genbrug, har i virkeligheden værdi på gensalgsmarkedene, fordi kvaliteten simpelthen ikke er god nok. Så for at få genbrugsmarkedet til at fungere godt, er vi nødt til at få tøj produceret i bedre kvalitet, der holder,” siger hun.

Idealer og handling er ikke altid det samme

Langt de fleste af os er bekymrede for klima og miljø, men når det handler om vores forbrug af tøj, er der lidt længere mellem idealer og handling. Mange af os køber fx stadig meget nyt tøj, selv om vi har klimaet og miljøet i baghovedet, når vi forbruger. Det viser en ny undersøgelse, som YouGov har gennemført i forbindelse med projektet Sammen mod tøjspild, som Salling Fondene har finansieret, og som Forbrugerrådet Tænk står bag.

Formålet med Sammen mod tøjspild er at sætte fokus på tøjspild – en af de store klima- og miljøsyndere – og ikke mindst de løsninger, der skal til for at sætte en stopper for det.

“Det kan virke meget modsatrettet, at kvinder og unge er de mest bekymrede for klima og miljø, som vores analyse viser. Altså er de grupper, som gerne vil handle ansvarligt, samtidig dem, der køber mest tøj. Men der mangler viden om, hvor stor en belastning tøjet er for klima og miljø, og samtidig er det svært ved at forbruge tøj mere cirkulært og ansvarligt,” siger Anja Philip.

Sammen mod tøjspild

Projektet Sammen mod tøjspild er finansieret af Salling Fondene og har til formål at identificere barrierer for at mindske tøjspild og finde løsninger, som kan gøre det nemmere for forbrugerne at reducere tøjspild.

Projektet fokuserer på hele købs,- forbrugs,- og bortskaffelsesprocessen, og har fokus på at fremme at forbrugerne:

- Anskaffer tøj med omtanke
- Vedligeholder vores tøj
- Recirkulerer og bortskaffer ansvarligt

Undersøgelsen viser, at otte ud af ti forbrugere er bekymrede for miljø og klima, og at knap ni ud af ti også har miljø og klima i baghovedet, når vi forbruger. Men alligevel har hele 64 procent af de adspurgte i undersøgelsen udelukkende købt helt nyt tøj det sidste år i modsætning til at købe genbrugstøj. Og kun knap hver tiende i undersøgelsen synes, at det er afgørende, om tøjet er ansvarligt produceret i forhold til klima og miljø.

Viljen til at forbruge tøj på en mere klima- og miljøvenlig måde er altså til stede hos forbrugerne, men ofte på et mere teoretisk plan. I praksis er vi endnu ikke så klima- og miljøbevidste, når det handler om vores beklædning.

→ **Projekt Sammen mod tøjspild: Mød vores advisory board**

Kan kræve overvindelse af købe brugt tøj

Ifølge adfærdsanalytiker ved Concito Charlotte Louise Jensen er det ikke så overraskende, at vi som forbrugere mener noget, men i virkeligheden gør noget andet, når det handler om vores forbrug af tøj.

“Vi lever med sociale strukturer og bestemte forbrugsmønstre, som kan være svære at slippe ud af. Hvis du er ung, har du måske ikke lyst til at skille dig for meget ud med dit tøj, eller også er du måske vant til at gå i H&M, hvor du kender tøjet og udvalget rigtig godt,” siger hun.

For mange kan det derfor være svært at komme i gang med at købe genbrugstøj, fordi det – som hun siger – kræver en anden forståelse af tøjet, når du køber genbrug sammenlignet med nyt.

“Forskningen peger på, at vi betragter meget af vores tøj som et andet lag – eller et second skin – der er meget tæt på huden. Tøjet er nærmest en del af kroppen, når vi er ude i verden, og derfor er der så mange følelser forbundet med det. Det kan fx være følelser omkring det, at andre mennesker har haft tøjet på, eller at det brugte tøj føles anderledes, fordi det har formet sig efter et andet menneskes krop,” forklarer Charlotte Louise Jensen.

Når vi som forbrugere er ude og købe nyt tøj, kan det være svært at vide, om det er ansvarligt produceret, og derfor ender dette hensyn med at komme bagest i rækken, for hvad kan vi egentlig gøre ved det?

CHARLOTTE LOUISE JENSEN

Adfærdsanalytiker ved Concito

Generelt er det dog svært for forbrugerne at forbruge mere ansvarligt og miljørigtigt på grund af manglende viden. Det gælder især, når det handler om nyt tøj.

“Når noget er afgørende for os, så er det fordi, vi kan handle på det. Men når vi som forbrugere er ude og købe nyt tøj, kan det være svært at vide, om det er ansvarligt produceret, og derfor ender dette hensyn med at komme bagest i rækken, for hvad kan vi egentlig gøre ved det? Så bliver det afgørende i stedet, at

vi gerne vil have en ny kjole på til festen eller noget nyt tøj til jobsamtalen,” siger adfærdsanalytiker Charlotte Louise Jensen.

Anja Philip mener også, at det er for svært for forbrugerne at gennemskue, om tøj er ansvarligt produceret eller ej.

“Forbrugerne vil faktisk gerne handle ansvarligt, men det er super svært at vide, hvem der er de ansvarlige producenter, og hvordan man skal bringe det videre i fødekæden. Derfor kan vi ikke bare sende alt ansvaret over til forbrugerne,” siger hun og påpeger, at Forbrugerrådet Tænk bl.a. ønsker, at ansvarligt produceret tøj skal mærkes.

“Vi har brug for, at der bliver mere svanemærket og andet certificeret tøj, så forbrugerne bedre kan orienteres sig, foruden at det bliver nemmere for forbrugeren at sætte i cirkulation” siger hun.

Der er meget, vi skal lære igen

Selv om tallene viser, at der ikke altid er overensstemmelse mellem vores idealer og handlinger, så trækker dele af udviklingen også i en grønnere retning.

“Der er bevægelser i gang på de sociale medier, der fx handler om at reparere tøjet med broderi og at gøre reparationen af tøj til noget fedt og unikt. Vi ser også flere genbrugsforretninger, der ligner helt almindelige forretninger med nyt tøj, og hvor tøjet er i den lidt dyrere ende. Det er alt sammen med til at gøre det mere inspirerende at reparere tøjet selv eller købe brugt,” siger Charlotte Louise Jensen fra Concito.

Men årtiers brug-og-smid-væk-kultur har sat sine spor, så derfor er vi også nødt til igen at lære, hvad der er kvalitet, og hvad der ikke er. Det siger Else Skjold.

“Vi har mistet fornemmelsen for, hvad der er kvalitet. Der er ingen af os, der længere er i stand til at mærke efter på et stykke stof, om det er noget, der holder eller ej, og de fleste forbrugere har aldrig prøvet at have et stykke tøj, der virkelig passer, og som er lavet af et virkelig godt kvalitetsmateriale,” siger hun.

“Og hvis vi endelig finder noget, der er godt og dejligt og gerne vil beholde det, så er de fleste af os heller ikke i stand til længere at reparere det. Vi kan ikke sy

knapper i, og vi har heller ingen symaskiner længere. Der er så meget, vi skal lære igen,” siger Else Skjold.

Så hvad foreslår hun, at vi gør som forbrugere nu, indtil politikerne får sat gang i den handlingsplan, som både hun og Forbrugerrådet Tænk efterlyser?

“Vi kan købe mindre og købe bedre. Det er første skridt. Og så kan vi se på det tøj, vi har i forvejen, og træne vores kræsenhed, så vi nøjes med at anskaffe det, vi virkelig godt kan lide. Som forbrugere skal vi begynde at tage kontrollen tilbage over vores tøj, så vi ikke bare vælger det, vi får tilbudt,” siger hun.

Vores tøjforbrug

- 82 % er bekymrede for miljø og klima
- 87 % angiver, at de forbruger med hensyn til miljø og klima
- 64 % har ikke købt brugt
- 2,15 stykker nyt tøj køber vi i gennemsnit hver måned

Kilde: Undersøgelse foretaget af YouGov i forbindelse med projektet Sammen mod tøjspild.

Klimaforandringerne

Hummus: Er det bæredygtigt?

Test finder store mængder skadelige